

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

L. 8.

V Četertik 22. Svečana.

1849.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za nedeljo v kvadragesimi. (Mat. 4, 1—11.)

Sveti evangeli, ki nam pripoveduje od Jezusoviga posta v pušavi in od njegovih skušnjav, s katerimi ga je hudič nadlegoval, je poln skrivnost in lepih nauk; v kratkim premisliku jih ni mogoče le poverh preudariti. Izvolimo si toraj le dvoje imenitno prašanje, namreč: 1. Zakaj se je Jezus postil? in 2. zakaj se je pustil hudiču skušati.

Zveličar se je postil, pravi sveti evangeli štirideset dni in štirideset noči, de celo nič ni jedel. Zares prečudin post! Tako dolg post je čez vso človeško moč, desiravno ga človeška moč z božjo pomočjo podperta zamore prestati, zakaj Mojzes in Elija sta se tudi tako postila. Tudi Jezus se ni hotel dalj postiti, de bi ne bil kdo mislil, de ni prav človek, in de nima takiga telesa, kakor sta ga Mojzes in Elija imela, ali kakor ga imamo tudi mi. —

Pa zakaj se je Jezus postil? Sam za se gotovo posta ni potreboval. Gotovo je, de vse, kar je Jezus sturil, je za nas sturil; za nas se je učlovečil, za nas je prišel na svet, za nas je živel in delal, za nas terpel in umerl; toraj se je tudi le za nas in zavoljo nas postil. — Jezusov post je bil delavna pomoč v naše odrešenje, in podučenje, de smo tudi mi dolžni se postiti.

Pervi greh, ki ga je človek na svetu po telesu

sturil, je bila požrešnost ali nezmernost v jedi. Našim prvim staršem se ni dosti zdelo, de so smeli sad vsih dreves v paradiži jesti, zato so po hudiči zapeljani še sad prepovedaniga drevesa jedli. Za ta greh so naši starši in z njimi vred tudi mi greha primerjeno kazen in štrafo zaslužili. Mi smo zato dolžni le zmerno jesti in piti, in se včasih tudi pripušene jedi zderžati; vender pa s tem božji pravici za sturjen greh ne moremo zadostiti, če nam božja milost s posebno gnado na pomoč ne pride. Jezus, porok za naše zadolženje, nadomesti s svojim zasluženjem to, ker nam in našim močem manka; za to je hotel s svojim postom za greh naše nezmasnosti Bogu sturjeno krivico za nas nadomestiti.

Po zgledu svetih mož v starim testamentu, in toliko bolj po zgledu Jezusovim katolška cerkev tudi kristjanam post priporočuje in zapoveduje. Naša dolžnost po nauku svete cerkve je toraj ne le to, de bi vselej zmerno in trezno živeli, se vse nezmere in nezmasnosti v jedi varovali, temuč, de bi se o posebnih časih tudi pripušene jedi zderžali, in se tako po zgledu Jezusovim in njegovih svetnikov, dokler so na svetu živeli, postili. Vender pa nas uči sveta vera, de naš post sam na sebi bi ne imel nobene vrednosti in nobene veljave pred Bogom, ko bi od neskončne vrednosti Jezusoviga zasluženja svoje moči ne prejemal. Jezus se je toraj postil, de je s svojim zasluženjem nam gnado dosegel, de če njegov zgled posnemamo, naš post

svet in pred Bogom zasluženja vredin postane.

Pa tudi druge lepe nauke nam Zveličar s svojim postam daje. On se je s postam pripravljaj za skušnjave, od katerih je vedil, de bodo čez-nj prišle, in za svoj poklic, zavoljo kteriga je bil na svet prišel. Njemu take priprave ni bilo treba, zakaj njegova svetost in njegova modrost take priprave niste potrebovale. Kar je toraj sturil, je sturil zavoljo nas, de bi se mi od njega učili, kako se moramo zoper skušnjave na tem svetu, ali pa k dobrim delam pripravljati.

Naši sovražniki, od katerih vse skušnjave zoper nas izhajajo, so poželjenje mesa, svet in pa hudič sam: ali vender zoper skušnjave, naj pridejo od eniga ali družiga teh naših sovražnikov, nimamo zraven molitve nobene druge boljši pomoči, kakor je post. Zato pravi Bog sam že v starim testamentu: „Ko bi se Izrael ne bil prenaedel, in bi ne bil svojiga telesa pital, bi se ne bil zoper zapovedi vojskoval, in bi ne bil, kakor konj, zoper svojiga gospodarja becal“. (5. Mojz. 32, 25.) Sveti Atanazi pravi, de ni nobene boljši pomoči zoper skušnjave, kakor je post, rekoč: „Kdorkoli je nadležvan od nečistiga duha, in to zdravilo, namreč post rabi, bo hudobni duh hitro premagan zbežal, ker se bo moci posta zbal“.

Kakor se je Jezus s postam tudi za svoj poklic, to je za svoje imenitno opravilo podučanja in odrešenja celiga sveta hotel pripraviti, tako je s tem hotel zgled in nauk dati, de se k vsakimu dobri delu, kteriga hočemo doprinesti z molitvijo in postam pripravljamo. Zato nas tudi katoliška cerkev za vredno praznovanje nar večjih cerkvenih praznikov rojstva in vstajenja Jezusoviga, prihoda svetiga Duha in družih praznikov Matere božje in svetnikov božjih, želi s postam, ki ga takrat zapove, pripraviti: zato hoče ravno ta naša mati katoliška cerkev, de nar svetejši dobro delo, to je sveto obhajilo s teš telesam opravimo. Tako govori s. Atanazi: „Velika moč je v postu, in velike in imenitne reči se skoz post zgodé; zakaj kako bi mogli ljudje take prečudne dela dopernašati, čudeže delati, bolnike ozdravljati, ko bi se duhovno ne pokorili? Post namreč je angelska jed, in kdor se rad posti, se sme v angelsko versto šteti“.

Odgovorimo še na vprašanje, zakaj se je Jezus pustil skušati. To je sturil po nauku s. Krizostoma za to, de bi kristjani, ktere hude skušnjave napadajo upanja in serčnosti ne zgubili, temuč stanovitno stali, ker so orožje oblekli ne za pokoj, ampak za vojskvanje“. — Dalje se je dal skušati Zveličar, de nam pokaže, de nobena skušnjava ni nepremagljiva, ampak de se vsaka da premagati. — Jezus se je pustil skušati, de je zunaj greha nam

vsim drugim popolnoma enak, moč in gnado zadel, de tudi mi zamoremo vse skušnjave premagati. — Zadnjič, pravi sveti Krizostom, je Jezus pri-pustil, de je hudič njega skušal, in de tudi nas skuša, de bi se iz hudičeviga prizadevanja mi učili, kako velik in drag mora tisti zaklad biti, kteriga smo pri svetim kerstu prejeli. Pač res, hudič bi nas nikoli ne skušal in ne zapeljal, ko bi nas kakor otroke božje ne vidil v srečnim stanu, kteriga on več nima, in kteri zato hudo nevošljivost do nas neprenehama v njem obuduje.

Potočnik.

Sv. Venceslav, česki vojvoda in marternik.

Venceslav je bil vnuk perviga českiga vojvoda Bořivoja, in sv. vojvodinje Ljudmile marternice. Njegovi starši so bili pobožni kersanski vojvoda Vratislav in nejeverska Dragomira iz Lucka. Venceslavova sreča je bila, de je bil zgodaj bogaboječi stari materi (babici) Ljudmili v rejo dan, ktera mu je spretne učenike preskerbela, ki so ga v kersanstvu in družih vednostih podučili, in ga z vsimi čednostmi navdajali, do katerih je od otročjih nog prav posebno veselje kazal. — Sv. Ljudmila sama mu je svetila z lepim zgledam, in zlo jo je veselilo, ko je vidila, kako je bil mladenček ves pohleven, sramožljiv, čujoč sam nad seboj; v vsim pa, kar bi bilo čistosti le kolikaj nasproti, silno skerbin in varin. Mlad je še bil, ko mu je oče umerl, torej je hudobna Dragomira vladanje nastopila. Per ti priči je spustila svojo togoto nad kersanstvam. Cerkev je ukazala podirati, postave, ki so bile v prid kersanstva dane, preklicati, namesto kersanske, nejeversko gosposko postaviti, in veliko kristjanov pomoriti. Zraven malikovanja je bila tudi drugim pregreham vdana.

Žalostno je bilo za kristjane, in za kersansko vero; torej je sv. Ljudmila mladimu Venceslavu mnogo pergovarjala, de naj vladarstvo sam nastopi, do kteriga pravico ima, ter strašnimu neusmiljenju in preganjanju konec stori, kteriga je Dragomira čez kersansko deželo bila razpela. Venceslav je ubogal, je prevzel vlado; svojimu mlajšimu bratu Boleslavu pa je radovoljno, iz ljubezni do miru, pustil velik kos dežele, ki se še zmiram po njem imenuje Boleslavsko *). Vsa česka (pemska) dežela se je te srečne spremene veselila, le sama Dragomira je bila žalostna, in je namenila, s pomočjo mlajšiga brata Boleslava, ki je bil v neje-

*) Boleslavsko ali Bunclavsko okrožje je zmed nar večih na Pemskim. Razširja se med Kraljevograskim, Kaurzimskim, Ljutomerškim okrožjem, Šlezjo in Lužicami. V tem okrožji se dobi veliko drazih kamnov.

verstvu zrejen, zmešnjavo narediti. Med tem si je pa mladi vojvoda vse prizadeval, deželo umiriti, pravico vsakimu storiti, in zaterto kersanstvo vnovič povzdigniti. V ta namen je duhovne in deželske službe le vrednim ljudem delil. Vse svoje dobre prizadevanja je z lastnim zgledom poterdil, zlo spodbudljivo in bogaboječe živel, velik del noči premolil. Posebno veliko čiščenje je imel do zakramenta sv. rešnjiga Telesa, kteriga je velikrat obiskal, in pogosto prejemal. Večkrat v noči je svoj dvor zapustil, in je bos cerkve svojiga poglavitniga mesta obiskal. Od taciga pobožniga obiskovanja ga tudi nar hujši mraz ni bil v stani zderžati. Po cele ure je preklečal v cerkvah pred altarji, in z gorečo molitevjo častil Zveličarja, v presvetim Zakramentu skritiga. Spremljal ga je po tih ponočnih božjih potih en služabnik, kteri je bil bogoljubniga serca, kakor njegov gospodar. Enkrat je tako hudo zmerzovalo, de njegov služabnik, desiravno dobro obut, že ves oterpnjen, skorej ni več mogel nog premikati. Potožil je nadlogo svojimu gospodu, in rekel, de ga ne more več nasledovati. Venceslav sam sicer zunanjiga mraza ni kej čutil, ker ga je znotranja gorkota, namreč goreča ljubezin, grela; vender se mu je služabnik smilil. Rekel mu je, de naj tikoma za njim gre, in v njegove v sneg narejene stopinje stopa. Služabnik je tako storil, in naglo je občutil, de mu je toplota v noge peršla, in ves život prevzela. — Veliko usmiljenja je skazoval sv. Venceslav ubogim, vdovam, zapušnim sirotam, in vsim, ki so bili pomoči potrebni, ljubil je samoto, kolikor mu je bilo per njegovih opravkih moč, in z zatajevanjem se je perpravljal na težke skušnje, ki so mu protile. Kako zlo je moglo svetiga mladenca v serce zaboleti, ko je zaslišal, de je njegova babica sv. Ljudmila, ki mu je vselej z dobrim svetam v pomoč bila, po zvijači in zapovedi njegove lastne matere nejeverske Dragomire v svojim pokojiši bila umorjena.

Ta gnusoba njegove matere je neizrečeno bolela pobožniga Venceslava; vender je vso težavo Gospodu zročil, čigar sodbe so nezapopadljive, in je preserčno molil za svojo hudobno mater. Nova preteža zadene Venceslava. Knez Radislav iz sosednje dežele z močnimi trumami v njegovo deželo vdari. Venceslav mu je pergovarjal, de naj pove, ako se mu je krivica zgodila, naj bi se v miru poravnalo; Radislav pa mu svojeglavno odgovoril, de hoče vso česko deželo imeti. Venceslav je tedaj mogel proti njemu v vojsko iti. Oboji trumste si že nasproti stale, in vse je bilo napeljeno, de bi bile skupej vdarile. Venceslavu pa se milo stori, de bi moglo toliko tavžent ljudi nedolžno kripelivati, torej ukaže Radislavu poročiti, de je perpravljen, vojsko v dvoboji razločiti. Radislav po-

nudbo sprejme, in oba poglavarja si nasprot eden na družiga planeta. Venceslav, slabo okovarjen, se pokriža; že ga je hotel Radislav s sulico prebosti, kar naenkrat ga serčnost zapusti, spusti orožje, s konja šine, in se verže pred kolena Venceslavu, ter ga prosi, naj mu njegovo prederznost odpusti. Po oznanilu českih pisavcov je Radislav vidil dva leskeča angela zraven Venceslava, kterih se je bil prestrašil. Dogoje miru odločiti, je zdaj Radislav Venceslavu zročil.

Kmalu potlej je šel v Worms, kjer je bil cesar Oton I. državski sojm (zbor) sklical. Venceslav je na potu cerkve obiskoval, in zavoljo mnogoterih pobožnih opravil se mu je bilo na svojmu nekaj zakasnilo. Drugim poglavarjem je to merzelo, cesar ga je pa z veliko častjo sprejel. Poleg sebe mu je sedež odločil, in obljubil, mu vse želje spolniti. Venceslav je le prosil svetinj (svetih ostankov) sv. Tita in sv. kralja Sigismunda in drugiga nič. Cesar jih mu je pervolil, in ga verh tega še v kraljevo čast povzdignil, ki je popred le knez bil.

Venceslav se je tedaj kralj na česko vernil. Svetinje je za novo sozidano cerkev odločil, ter z obnovljeno gorečnostjo začel skerbeti za razširjanje kersanske vere v svojih deželah. Vse napčnosti in hudobije je zatiral; tudi visokim plemenitnikom (zlahtnikom) njih pregreh ni zamolčal. On sam je bil živ zgled vsake čednosti, je podložne perserčno ljubil, ubožnim obilno usmiljenja skazoval, in podajal zatiranim perjazno svojo roko. Posebno ga je veselilo in v čast si je štel, z lastnimi rokami, komu pomagati. Tolika gorečnost za sveto vero, in kersansko obnašanje je bilo brezbožnim posvetnjakam resa v očesu. Le toliko težko so ga vidili, de so jeli očitno zoper njega godernjati. Poslednjič se zakolnejo z Dragomiro in Boleslavom, njenim sinam vred umoriti nedolžniga Venceslava. Perložnost k ti černi pregrehi jim je naklonila slovesnost, ktera je bila obhajana zavoljo vojvodiča, ki je bil Boleslavu na Boleslavskim (Bunclav) rojen. Venceslav s svojo hudobno materjo in z ravno tako hudobnim bratom sicer ni veliko imel opraviti, k temu praznovanju je bil pa vender peršel, ker je bila po rojenim vojvodiču vojvodska rodovina ohranjena.

Venceslav po svoji navadi o polnoči vstane, in gre v cerkev molit. Ta perložnost se je Drag miri nar perpravniši zdela, svoj satanski namen doseči. Svojiga družiga sina Boleslava našunta, de naj on to kervavo delo dopernese. Sin mater uboga. Že stoji z mečem pred altarjem, kjer njegov brat kleči in moli. Kar ga tolika groza spreleti, de se mu za morijo perpravljeno orožje iz roke zmakne in na tla pade. Njegovi tovarši pa ga pobero, mu ga zopet v roko dajo, ter ga vnovič k bratomoru spod-

budé. In res ga je zaklal! — Lahko je bilo to temu Kajnu storiti, ker se nedolžni brat ni branil, ampak je kakor jagnje smertni udarc prejel. To se je zgodilo 28. Kimovca 938. Njegova kri je stene oškropila, česar znamenja se mende še zmiram vidijo. — Maševanje za take dela ni bilo daleč. Dragomira je kmalo potlej grozne smerti poginila. Forrest in Dubrav pišeta, da jo je v Pragi zemlja bila požerla. Peljala se je namreč mimo cerkve, ko je v nji ravno sv. maša bila obhajana. Njen voznjač je iz bogaboječnosti z voza skočil, ko je v cerkvi slišal zvončkati, ona pa se je zavoľjo tega jela dreti in preklinjati, da se je v cerkev slišalo. Zemlja se odpre in za strašno kazin zrelo stvar z vozam in živino vred požre *). — Tudi vsi tovarši moritve so žalostin konec storili; Boleslav pa, čigar naslednje vladanje je bilo nesrečno, je bil permoran vse krivice po zmožnosti poravnati, ki jih je bil keršanstvu in kristjanam storil. Nepokojno in revno je bilo njegovo življenje; še nar bolj so ga pa čudeži ostrašili, ki so se godili na grobu njegoviga brata. Ukazal je njegovo telo iz groba vzdigniti, in ga z veliko častitljivostjo prenesti v Prago v cerkev sv. Vida. Češenje sv. Marternika se je naglo krog in krog razširilo, in tudi cerkev obhaja njegov spomin v dan, ki je bil od brata umorjen.

Sedajni obnovljeni tako imenovani „česki bratje“ perjatlji sovražniga Gosa (Husa), Žižkata, in drugi napuhnjeni sovražniki kalolške vere, naj že bodo kjer hočejo, imajo živi zgled v ti zgodbi, kako malo premorejo sovražniki zoper Kristusa in njegovo cerkev. Tode jezerokrat so se hudobni naklepi zoper sv. cerkev že v šibre razleteli, pa satanovci le ne spregledajo, ker: „V hudobno dušo ne gre modrost, in ne prebiva v telesu, ktero je v sužnosti grehov“. „Oni bodo poslušali, in ne bodo slišali, zato, da ne bodo verovali, in ne bodo zveličani;“ tako govori božji duh.

Zakonski zadržki.

Spisal Peter Hicinger.

(Dalje.)

8. Dalje. — e) Sorodovinstvo ali žlahta.

Sorodovinstvo ali žlahta se šteje prijazna zveza med več osebami po enakim rodu ali kervi. Od oseb, ki so tako v zavezi, so po navadi pravi, da so si v rodu, ali v rodovini, v kervi, sorodovinci, ali v žlahti. Če so si sorodovinci po očetu in materi zvezani, je to dvojestransko ali pravo sorodovinstvo; če so si znanci le po eni strani, samo po očetu ali samo po materi, je

enostransko ali popoli sorodovinstvo. Dalje, če se v versti rodov gre nazaj ali naprej po očetih in otrocih na ravnost, je to sorodovinstvo v ravni versti; ako se pa gre naprej ali nazaj po strani, po stricih in tetah, po bratih in sestrah, je to sorodovinstvo v stranski versti. Ako se gre le po starših nazaj gor, je navgorna versta; ako se gre le po otrocih naprej, je navdolna versta. Še se razloči sorodovinstvo, ali je po zakonsko ali ne pozakonsko. Po stopinjah se pa sorodovinstvo tako rajta, kolikorkrat nova rodovina naprej ali nazaj nastopi, toliko rodov ali kolen se šteje. Postavim: sin in hči sta proti očetu v prvim rodu ali kolenu, njihovi otroci pa so v drugim; brat in sestra sta si v prvim kolenu njihovi otroci pa v drugim kolenu v rodu. Sledeči sostavki dajo sorodovinstvo, kolikor ga je treba bolj na tanko vediti, obilniši spoznati; številka (cifra) spredej stoječa pove, kolikero rod ali kolikero koleno de je.

Možka sorodovina v ravni versti.

Predniki, očetje, rodniki.

5. nadprepreded, preprededov oče;
4. prepreded, prededov oče;
3. preded (praded), deda ali stariga očeta oče;
2. ded, dedčik, stari oče, očetov ali materin oče;
1. oče;

navgorna v.

Jože, za kteriga se nazaj in naprej praša.

1. sin;
 2. vnuk; sinovec, sinov sin; hčerinec, hčerin sin;
 3. povnuk, vnukov sin;
 4. popovnuk, povnukov sin;
 5. nadpopovnuk, popovnukov sin.
- Mlajši, otroci, nasledniki.

navdolna v.

Ženska sorodovina v ravni versti.

Prednice, matere, porodnice;

5. nadpreprebabica, preprebabčina mati;
4. preprebabica, prebabčina mati;
3. prebabica, babice ali stare matere mati;
2. baba, babica, stara mati, očetova ali materna mati;
1. mati.

navgorna v.

Anka, za ktero se naprej in nazaj praša.

1. hči (dči);
 2. vnukinja; sinovica, sinova hči; hčerinica, hčerin hči;
 3. povnukinja, vnukinjina hči;
 4. popovnukinja, povnukinjina hči;
 5. nadpopovnukinja, popovnukinjina hči;
- Mlajše, naslednice.

navdolna v.

*) Legenden der Heiligen Gottes und Landespat. Salzburg 1822.

Možka sorodovina v stranski versti.

4. Nadpreprestric, preprededov brat; nadprepreujic, preprebabčín brat;
3. preprestric, prededov brat; prepreujic, prebabčín brat;
2. prestric, stari stric, deda ali stariga očeta brat; preujic, stari ujic, babice ali stare matere brat;
1. stric, očetov brat; ujic, materin brat.

navgora v.

Jože, za kteriga se praša.

1. brat; pravi brat; po poli brat;
2. bratič, bratranec, bratov sin; sestrič, sestrin sin; (stričnik, stricov sin; tetnik, tetin sin);
3. pobratranec, iz bratrancov; posestrinik, iz sestrinkov;
4. popobratranec, izpobratrancov; poposestrinik, iz posestrinkov.

navdolna v.

Ženska rodovina v stranski versti.

4. nadprepreteta, preprededova ali preprebabčina sestra;
3. prepreteta, prededova ali prebabčina sestra;
2. preteta, stara teta, stariga očeta ali stare matere sestra;
1. teta, očetova ali materna sestra.

navgora v.

Anka, za ktero se praša.

1. sestra; prava sestra; po poli sestra;
2. bratičina, bratova hči; sestričina, sestrina hči (stričnica, tetnica, stricova ali tetina hči);
3. pobratičina, bratičnina hči; posestričina, sestričnina hči;
4. popobratičina, pobratičnina hči; poposestričina, posestričnina hči.

navdolna v.

9. Daljeje. — Postave od zadržkov sorodovinstva.

Sorodovinstvo se sicer začne po mesu in kervi; ali daljeje velja sorodovinska zveza več po duhu; je torej po tem pogledu že sama po sebi bolj sveta zveza. Ne spodobilo bi se tedej, da bi se ta zveza po zakonu od viši stopinje na nižji, od duha na meso, nazaj potegnila. To nekako vsak človek sam občuti, in per vsih narodih skorej je zakon v bližnjih rodovih nepristojin sojen bil. Daljeje, ko bi zakonam med sorodovinci nič nasprot ne stalo, bi prijazne zaveze med raznimi rodovi ne bile tako daleč razširjene, prijaznost bi bolj v svojim rodu ostala, in ljubezin človeška bi bolj samosvojna bila. In še bi mnogimu pohujšanju in zapeljevanju pot odperta stala, ako bi zakoni v sorodovini veljali. Ni kdej drugač moglo biti, kakor da je bližno sorodovinstvo med zakonske zadržke vzeto.

V prvem začetku sicer, ko je človeški rod še le nastopil na zemlji, so se zakoni mogli v bližni rodovini sklepati. Vonder v ravni versti sorodovinstva, med starši in otroci v bližnjih ali daljnjih kolenih, zakonov ni bilo nikdar najti, in jih še ni, samo Egipčanam se je kaj taciga očitalo. Naturno spoštovanje med mlajšimi in rodniki ni in ne bo takih zavez dopustilo; razun tega da jih je Bog še posebej v 3. bukvah Mojzesovih prepovedal. Drugač je pa za stranske verste sorodovinstva. Pervi Adamovi otroci niso mogli drugač, kakor bratje in sestre se vezati. Kakor pa se je človeški rod nekoliko pomnožil, je zakonska zaveza daljeje, na bratovske otroke naprej stopila. Ravno tako je bilo tudi po vesoljnim potopu; Abraham je vzel Saro, hčer svojiga brata Arona; Jakob si je zaročil Lijo in Rahelo, hčere svojiga strica Labana; Egipčanam pa so bile ženitve med bratmi in sestrami še grajane. Ko se je bilo Izraelsko ljudstvo pomnožilo, je zadržik sorodovinstva tudi še daljeje šel; po Mojzesu so bili prepovedani zakoni z bratovskimi ali sesterskimi otroci (3. Mojz. 18, 7, 9, 13; 20, 17—19); taka postava je še med neverskimi Rimijani veljala.

Katolška cerkev, ki sploh na večji popolnost gre, je povzela staro postavu, je kmalo še dalje šla. Zakone med bratovskimi in sesterskimi otroci sploh, in še daljeje med teh otroci, pobratranci in posestričinami, najdemo prepovedane v Agatenskim zboru l. 506, v Epaonskim l. 517, v Arvernskim l. 535, in v Antisiodorskim l. 578. Papeža Gregor II. l. 721 in Caharija l. 743 prepovesta zakone v četertim rodu, med popobratranci in poposestričinami. V poznejih časih se je prepoved celo na peti, šesti in sedmi rod stegnila, kar je pa veliko napotja delalo.

Tedej je papež Inocenci III. na IV. Lateranskim zboru l. 1216 četerti rod za mejo postavil, in sicer to bodi si rod zakonski ali nezakonski. Ravno to je bilo v Tridentinskim zboru 24. seji poterjeno. Po takim tedej so prepovedani zakoni v ravni versti med starši, otroci in vnuki itd. navgor ali navdol brez konca. V stranski versti pa zakonske zaveze ne veljajo do četertiga rodú. Tedej se ne smejo vzeti ne samo bratje in sestre, ali bratovski in sesterski otroci med seboj ali s strici in tetami; ampak tudi ne bratrancov in sestričnic otroci, in še teh otroci, to je pobratranci in posestričine, popobratranci in poposestričine med seboj ne. Ako je pa en del v četertim, in drugi v petim kolenu ali rodu, tam zadržka ni več. — Naj bi per teh zadržkih posebni uzroki teže delali, se daljejnili kolenih odveza ali dispensa dobiti zamore.

Dozdajnja Avstrijska postava je po svojim drugi rod za mejo zadržka postavila; vonder njena

naredba je zamogla le v deželskih zadevah veljati. Marsikteri so se pa dali s tem zmotiti, de so menili, zdaj že cerkvena zapoved nič več ne veže, in v tretjim in četrtem rodu se sme ženiti in močiti brez prašanja. Še celo iz družiga rodu si nekteri niso veliko vesti delali, in so mislili, odveza ali dispensa se jim mora dati, kakor le sami hočejo; še so pozabili, de v zakonskih rečeh ima za kristjane cerkev prvo oblast. Cerkvi in njenim pastirjem je bilo rečeno: „kar koli bote na zemlji zavezali, bo tudi v nebesih zavezano; in kar koli bote na zemlji odvezali, bo tudi v nebesih odvezano“. Tedej tudi cerkvena zapoved še zdaj velja, in le od njene oblasti visi, v zakonskih rečeh, kolikor zadenejo dušne reči in ne zgolj deželske, postavijo prenameniti, ali v nji prijenjati.

(Dalje sledi.)

Zgodbe katoliške cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

Časi pred Kristusam.

Pripravljanje na Odrešenika in njegovo cerkev.

Od začetka sveta 4000 let pred Kristusam do njega rojstva.

13. Vere in zgodbe imenitnih izhodnih narodov. — Dalje.

V lepi ravnini ob rekah Evfrata in Tigru so se ljudje po vesoljnim potopu nar pred vsedli; tam je bil veliki turn zidan, tam je bilo prvo mesto, Babilon, postavljeno; Nimrod, Kamov vnuk, je tam prvo kraljestvo vstavil, krog 2000 let pred Kristusam. Ob enakim času je Asur, Semov sin, zidal mesto Ninive, in začetnik bil Asirskiga kraljestva. Asirsko kraljestvo je bilo kmalo mogočno; nar bolj se je l. 720 pr. Kr. povzdignilo in razširilo po kralji Salmanasarji, kteri je tudi kraljestvo Izrael končal. Pa l. 650 pr. Kr. so se Babilonci in Medijani vzdignili zoper Asirskiga kralja, so mesto Ninivljansko vzeli in razdjali. Tako je mesto svoj konec našlo, ko je na pridigo Jonovo pozabilo. Zdaj je pa Babilonsko kraljestvo mogočno postalo, zlasti od l. 605 pr. Kr. po kralji Nabuhodonozorji, kteri je kraljestvo Juda končal. Vonder dolgiga obstanka to kraljestvo ni imelo, ker l. 554 sta Medijanski kralj Darij in Perzijanski kralj Cir Babilonsko mesto vzela; zadnji kralj Baltasar je v bitvi konec našel. Tako se je beseda prerokov zlasti Danielova izpolnila, in Judje so zamogli v svojo deželo nazaj iti. Babilonsko in Asirsko je od zdaj podložno bilo Perzijanam, potem greškemu kralju Aleksandru, v zadnje je padlo

Partijanam. — Vera Babiloncov in Asircov je bila veliko bolj v vidne stvari in v telesne reči vtopljena, kakor per spredej imenovanih narodih. Častili so sonce, zemljo, luno in zvezde; in vse so obračali na zvezo možkiga in ženskiga spola. Možki bog ali sonce se je imenoval Bel ali Adon, to je Gospod; ženska boginja ali zemlja in luna je bila Milita ali Astarta. Bel je imel v Babilonu velik, 130 sežnjev visok tempelj, od kteriga prerok Daniel pripoveduje. Služba teh bogov je bila polna gerdobije in nesramnosti; žene in device Babilonske so jim v čast svojo čistost prodajale. V taki veri se je pač vse zgubiti moglo, kar je še od perviga razodenja ostati znalo; zatorej so pa tudi preroki toliko božjo jezo zoper Babilon napovedovali.

Med srednjim morjem in reko Evfratam so razne veči in manjši ljudstva stanovale; bolj pomniti so med njimi Feničani, Sirci in razni narodi v Mali Azii. Feničani so se le s kupčijo pečali, so s svojimi barkami vse srednje morje obhodili, se še dalje vunquej izpustili; njih pglavitne mesta so bile Tir in Sidon. Sirsko je imelo večidel lastne kralje, razun kar je stalo pod Perzijani; pozneji je bilo mogočno kraljestvo, kterimu so bili tudi Judje pokorni, pod kraljem Antioham pa zlo stiskani. V Mali Azii pa je bilo več malih kraljestev razun ob času Perzijanskih kraljev in greškiga Aleksandra. Vse te dežele so prišle v zadnje med leti 150 do 50 pred Kristusam v Rimsko oblast. — Vera v teh stranah je bila zlo ena z Babilonsko, le de so bogovi drugačne imena imeli, in de se je v njih službi še kaj posebniga pridevalo. Viši bog je bil Bal ali Adon, kterimu so tudi Izraelci radi služili; imenovan je bil tudi Moloh, in v tem imenu so se mu celo otroci v dar žgali. Viši boginja je bila Astarta ali Dagon v podobi ženske z ribjim koncam. Služba teh bogov je bila ravno tako vsa razujzdana, in zraven grozovita, ker so se tudi ljudje zlasti otroci darovali. Zatorej je pa Bog Izraelcam te malike toliko prepovedoval, jih zavoljo njih častenja toliko tepel, in po prerokih tudi unim narodam hude štrafinge napovedoval.

Še je govoriti od Egipta, ktera dežela se k Afriki šteje, pa Azije tiši. Od začetka, to je od l. 2200 pr. Kr., je bilo več manjših kraljestev v Egiptu, pozneji so bile vkupej v eno združene; kralji so se imenovali Faraoni. Ko so krog l. 1700 pr. Kr. kralji iz nekiga pastirskiga ljudstva iz Arabije čez Egipt gospodovali, je Jožef v deželo prišel, in za njim cela Jakobova rodovina. Ko so bili pa ti kralji pregnani, in se je drugi rod na kraljevi sedež vzdignil, so bili Izraelci silno stiskani, dokler jih ni Bog po Mojzesu rešil. Pozneje, l. 525 pr. Kr. je Egipt prišel pod Perzijansko oblast; in spolnilo se je, kar je Bog deželi po pre-

rokih žugal. Greški kralj Aleksander je v Egiptu per morji veliko mesto sozidal, in ga po svojim imenu Aleksandrijo imenoval. Po njegovi smerti je dežela spet lastne kralje imela, kateri so posebno učenost podpirali; v zadnje pa so Rimljani gospodari postali. — Vera Egipčanov je bila zlo Indijanski podobna, in tudi na česenje sonca, lune in zvezd obrnjena; desiravno se je v drugim veliko od une razločila. Ozirid, dobrotno bitje, je bil bog sonca, in Izida boginja lune in zemlje; Tifon je bil hudobno bitje, bog vsiga hudiga in zlega. Kar je posebniga od Egipčanov pomniti, je čast, ki so jo raznim živalim skazovali; črn bik z belo liso na čelu, Apis imenovan, je bil podoba sončniga boga. Njih malikovavski duhovni so se posebne modrosti hvalili, pa se tudi z goljufivo copernijo pečali. Življenje Egipčanov je nekaj lastniga žalostniga imelo; reva življenja in smert jim je bilo vedno v očeh. Na Odrešenika je posebno to kazalo, de so od svojiga boga Ozirida pravili, kako ob svojim času terpi, umerje in zopet oživi; res de jih je malo razumelo, kam leto kaže.

Med drugimi Afrikanskimi narodi so bili Kartagenci, Feničanski naseljenci, ki so se s kupčijo pečali in vero Feničanski enako imeli, dokler niso bili od Rimljanov premagani l. 146 pr. Kr. — V notrejnji Afriki so bili in so še Zamurci; njih stan je še na nar nižji stopnji, kupčija z ljudmi, večna vojska in huda sužnost še zmirej med njimi gospodari. Vera njih je malikovavstvo čisto divje; zakaj kaka skala, kako drevo, kamen ali kos lesa ali kaj družiga taciga jim je Bog, kakor namreč jim v glavo pade; in če jim en Bog ni všeč, ga veržejo preč, in si vzamejo družiga. Tako se nad njimi še zmirej spolnuje kletev Noetova nad nerodnim sinam; zakaj Kamovi otroci so.

(Dalje sledi.)

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

6. Česko ali Pemsko kraljestvo.

Tridesetletna vojska perčeta in končana na Českim. (1618—1648).

Ta grozovitnost tedaj, ki so jo česki Luterani in Kalvinci nad timi tremi katoliškimi uradniki storili, je bila začetik une strašne vojske, ki je po vsim Nemškim celih 30 let od eniga konca do družiga divjala. Luterski in kalvinski Nemci so hotli katoliško cerkev v nič djati, in so sovražne Dance, Švede in Francoze v deželo pervabili. Katoliški cesarji Ferdinand II. in III., Bavarski kurfiršt Ma-

ksimilian I., Kelniški kurfiršt Ferdinand Bavarski, Majnški Janez IV. Šweikhard, Jur Friderik Greifenklav in Anzelm Kazimir Umstedt, Trierški Lotar Meternih in Filip Krištof Stetern so se jim z močjo vstavljali, kakor nekdaž Makabejski bratje Antiohu in njegovim nevernim trumam, de bi sv. katoliško vero na Nemškim ohranili.

Komaj so se bili krivoverski Čehi tako nad uradniki cesarja Matia pregrešili, že so izvolili med sabo 30 vodjev (Direktoren), se polastili vsiga vladarstva, napravili puntarsko armado, ktere veliki vojvoda je bil imenovani grof Turn. — Praško vseučeliše je že dolgo hiral; cesar Ferdinand I. viditi, de stanovi, ki so že bolj bili k luteranstvu se podajali, za tisto nič ne storé, je bil v Pragi nove visoke šole postavil (1566) in jih Jezuitam izročil, ki jih je bil iz Rima tje poklical. Pervi Jezuiti na Českim so bili Henrik Blisem in Janez Tílan, obedva rimska dohtarja, prvi je učil bogoslovstvo, ta modroslovstvo. Dalje so bili prišli tje patri Peter Kanizi, Karl Grobendong, Roderik Ariaga in Edmund Kampian, sosebno slavni mož zavoljo pobožnosti in učenosti. In izobraženje je zdaj na Českim zlo lepo cvetelo. Pod cesarjem Rudolfam II., ki je v Pragi stanoval, je česka literatura svojo zlato dobo imela. Na Jezuite so zdaj ti puntarski krivoverci prvo padli, ker so vedili, de Jezuiti iz med vsih katoliških redov nar večí zasluge za katoliško vero imajo, so jih torej iz Českiga ven izpodili in smert vsakimu žugali, ki bi se prederznil še nazaj priti. *)

Spodili so dalje Luterani in Kalvinci iz Českiga Praškiga velikiga škofa Lohelia, Strahovskiga opata Gašperja Kvestenberga in Bravnavskiga opata Volbenka Selenderja. Turnu so dalje Luterani iz Avstrije, iz Moravskiga in iz Šlezije na pomoč hiteli, iz Nemškiga je peršel k njemu strašan grof Ernest Mannsfeld; katoliški vojvoda grof Henrik

*) Kako se vonder sovražniki katoliške cerkve Jezuitov bojé! Kadarkoli so krivoverci ali brezbožniki (Atheisten) oblast čez katoliške dežele dobili, je bila njih perva skerb Jezuite pregnati. Tako tukaj, tako se je godilo na Ogerskim, na Francozkim, Španskim, v Švajcu 1847, in noben ne bo terdil, de je bil to kersansko-katoliški duh, ki je l. 1848 te patre iz Italianskiga, iz Gradea, in kjerkoli so v Evropi bili, razun iz Angleškiga, Belgije in Niskozenljija, kjer so še ostali, pregnal; ampak to je bil in je duh sovraštva do kersanske vere, duh nevere, krivovere in puntanja zoper pravo oblast, kar ravno prigodbe leta 1848 dovelj kažejo. Kdor pa prav katolčan biti hoče, in vonder čez te mihi širokoustno vpije, bi mu rekli: Prijatelj! ozirajte se v prave, resnične zgodbe, kakor jih nam Dollinger, Alcog, Wiedemann itd. dajejo, ne pa v zgodbe, ki so jih presoj polni pisuni, kakor Racine, Rottek itd. pokvarili, in vaše misli od Jezuitov bojo drugačne.

Dampierre in grof Karl Longueval Boucquoi sta bila dvakrat od Luteranov v bojih premagana: le še samo mesto Budiegovice (Budweis) je imel cesar Matia I. na Českim v oblasti — kar je on 20. Sušca 1619 v 63. letu svoje starosti umrl.

(Dalje sledi.)

Šolski bratje.

V „Slovenskim cerkvenim časopisu“ Nr. 27 je bilo povedano, da je šolske brate na Francoskim La Salle. Remski korar, vpeljal (l. 1651—1714). Ker je bila izreja otrok zelo zapušena, je hotel ta skerbni služabnik božji, družbo utrditi, ktera bi si posebno za podučenje otrok perzadevala. Zdej ta družba veliko tavžent otrok ne samo v Evropi temuč tudi v Ameriki v svojih šolah uči: zraven pa tudi odrašene k kersanskemu življenju napeljuje in se v ječah na Francozkim za poboljšanje jetnikov trudi. Sploh so šolski bratje zelo obrajtani, starši jim svoje otroke z veseljem in zaupanjem v poduk prepustijo. Ko so lansko leto nekteri prekužneži na Francozkim krik zagnali, da bi se ti kersanski učenci odpravili, so se zanje ne samo posamezni starši temuč cele mestne gosposke potegovali. Časopis „Le Salut“ pravi „da ta prida sosesk ne pozna, kteri hoče, da bi se odpravili takó perpravni, takó pohlevni in takó malo častiželjni učenci, kakor so šolski bratje. Dokler se v rečeh zgol posvetnih ne bo znajdla srivnost zatajevanja, ki Brate nadušuje, si moramo v prid obrniti serčnost in vdanost, s ktero je vera sama jih navdihnila do današnjiga dne“ *).

Znano je, da so rajnki gospod Sekavski škof, Roman Cengerle, kterih blago sereč je kipelo od ljubezni do mladosti, svojo pastirsko skerb neprenehama v to obrnjeno imeli, kakó da bi po duhovnih in učitelih ne samo njeni um zbistrili, ampak ji tudi praviga kersanskiga duha vdihnili. Da bi ta svoj sveti namen ležej dosegli, so želeli šolske brate v svojo škofijo vpeljati. Tode od vladarstva jim to ni bilo dovoljeno. Ali znali bi kmalo priti časi, v kterih bo država permorana, dobro mater, katoliško cerkev, ponižno prositi, da naj prav veliko takih družb utrdi, ktere bodo morebiti same moč imele, državo rešiti od tistiga težkiga bremena revnih ljudi, ki jo zdej hudó tlači in zadušuje.

Kdor doživi!

V Parizu na Francozkim živi stari Gospod žlahtniga stanu, kterimu je njegovo dolgo življenje posebno srečo prineslo. Rojen je bil 7. Grudna 1746, tako da je zdaj že 103. leto svoje starosti nastopil; pri vsim tem pa je vedno dobriga zdravja

*) C' est méconnaître l'intérêt des communes, que de renvoyer des instituteurs aussi habiles, aussi modestes et aussi peu ambitieux que le sont les Frères. Tant qu'on n'aura pas trouvé, dans les intérêts purement mondains, le secret de l'abnégation, qui anime les Frères, il faut profiter du courage et du dévouement que la religion seule leur a inspirés jusqu'à ce jour.

in čiste pameti. V letu 1790 je položil v hranilnico (Sparkaso) 900 frankov (okoli 350 gld.), kteri so pa v tedajnjih prekucijah noter do 300 frankov zmanjšani bili. In glej! od tega maliga kapitala vleče zdaj že nekoliko let sem 30.000 frankov interesov na leto. Kako je to mogoče? Ključ k tej skrivnosti v tem leži, da se interesi zmiram kapitalu prištejejo, in tako interesi spet interese dajejo. Ali de iz maliga ženofoviga zerna tako veliko sadunosno drevo zraste, pod kterm se lahko mirno počiva in brez dela dobro pije in je, je treba — dolgiga življenja. Tedej so take prigodbe le redke. — Tode jaz vem pa tudi drugo enako skrivnost, po kteri se tudi v kratkim življenji malo premoženje lahko neskončno pomnoži. Kajne, da bi vam bilo všeč, to skrivnost zvediti? Tedej poslušajte. Bog je vsakimu človeku po njegovi potrebi že pri rojstvu nekoliko talentov dal, z ktermi si vsak tudi v kratkim življenji lahko neskončno veliko bogastvo pridobi, in si ga je tudi nabirati dolžan. Če se pa od te skrivnosti govori, se ljudje kisle derže in pravijo: „To ni nič noviga; to že tako vemo“.

Nikar ne preklinjaj!

Mesca Kozoperska lajskiga leta se je v nekem mestu na Francozkim velika derhal lenuhov in potepuhov, grešne svobode pijanih, po ulicah okoli pletla, in z divjim kričam in vpitjem novi zlati čas pozdravljala, da smo zdaj vsi med seboj bratje, da smo si vsi enaki, in da ni nobeniga lastniga premoženja več, ker bomo za naprej vsi vse skupej uživali. Zares ako bi se ta zlati čas dal perkiati in perkricati, bi ga bili ti vpitneži gotovo perkleli, zakaj kar je moč dala, so vpili in hudobovali. Posebno pa se je med njimi neki mladi, bledozeleni šterkove, komej 18 let star, skazal. Vpil je, da so se mu kar žile napenjale: „Doli z vero; proč z farji; naj živi pekel!“ Ali kadar mu tovarši nar bolj pohvalo pluskajo, in še ravno enkrat hoče to satanovo pesem zapeti, mu žila v vratu počí, kri se mu iz ust vlije — v malih urah je bil mertev. — Pobožni ljudje so potem rekli, da je očitna kazin božja čez hudobniga preklinjevalca prišla: nepobožni pa niso na Boga spomnili, ampak so le djali, da se je to zato zgodilo, ker se je pri kričanju preveč napenjal. Se drugi pa, ki niso scer nepobožni, pa tudi ne preveč pobožni, se bojo morebit na besede s. pisma spomnili: „Skož kar človek greši, skož to bo kaznovan; kdor krivično meč potegne, bo skož meč pokončan;“ in tudi jezik je meč — in še le prav hudi meč; — in poslednjič se tudi v bukvah Pridgarja na 7. postavi bere: „Ne ravnaj prehudobno in ne bodi neumen, da ne umerješ pred časom“. — Ker tudi mi na Slovenskim nekoliko mladih pevcov imamo, ki posebno po noči radi enake satanove pesmice prepevajo, bi jim pač kej zelo svetlilo, to prigodbe svojiga francozkiga bratca si dobro za ušesa zapisati. F. Kosar.

Popravek.

V „Zgodnji Danici“ Nr. 7, stran 54, pola 2, versta 4 od zgorej dol, namest 1617 beri 1517.